

Creative Commons Attribution –
NonCommercial 4.0 International License

Izvorni znanstveni rad

<https://doi.org/10.31784/zvr.13.1.5>

Datum primitka rada: 16. 7. 2024.

Datum prihvatanja rada: 19. 9. 2024.

DIGITALIZACIJA U DRUŠTVENOJ EKONOMIJI: PRIMJER VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

Nikola Kadoić

Dr. sc., docent, Sveučilište u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike,
Pavlinka 2, 42 000 Varaždin, Hrvatska; e-mail: nkadoic@foi.hr

Ivan Malbašić

Dr. sc., izvanredni profesor, Sveučilište u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike,
Pavlinka 2, 42 000 Varaždin, Hrvatska; e-mail: ivan.malbasic@foi.hr

Marta Tobias

Dr. sc., viša stručna suradnica za regionalni razvoj i europske poslove, Varaždinska županija,
Franjevački trg 7, 42 000 Varaždin, Hrvatska; e-mail: marta.tobias@vzz.hr

SAŽETAK

Digitalizacija usluga organizacija u sektoru društvene ekonomije i brige o ljudima puno je složenija nego u drugim sektorima koji usluge pružaju dionicima koji nisu u značajnijoj mjeri u neposrednom fizičkom kontaktu s pružateljima usluga. U ovom radu analizirano je stanje u području društvene ekonomije u Europi i Hrvatskoj te su predstavljeni rezultati istraživanja o digitalizaciji u sektoru društvene ekonomije na području Varaždinske županije. Istraživanje je provedeno u 13 organizacija iz područja društvene ekonomije, i to putem anketnog upitnika i preko intervjua, što je provedeno u sklopu EU projekta pod nazivom DIMCARE. Istraživanje je provedeno tijekom 2022. i 2023. godine, a rezultati istraživanja upućuju na nisku razinu digitalizacije u ovom sektoru kod većine analiziranih organizacija. Unutar projekta DIMCARE kreirane su moguće razine digitalne zrelosti organizacija u sektoru društvene ekonomije, u koje su temeljem odgovarajućih kriterija svrstane organizacije koje su sudjelovale u istraživanju. Većina organizacija svrstana je u kategoriju početne razine digitalne zrelosti (10 organizacija), tri su na srednjoj te tri na naprednoj razini, dok nijedna organizacija nije u kategoriji seniorske razine digitalne zrelosti.

Ključne riječi: društvena ekonomija, digitalizacija, briga o ljudima, digitalna zrelost

1. UVOD

Specifičnost sektora skrbi o ljudima je izražena velika potreba za fizičkom prisutnošću i kontaktom, budući da subjekti iz tog sektora uglavnom pružaju usluge na licu mjesta. Digitalizacija ovih usluga puno je složenija nego u drugim sektorima koji usluge pružaju

dionicima koji nisu u značajnijoj mjeri u neposrednom fizičkom kontaktu s pružateljima usluga. Cilj ovog rada usklađen je s ciljem EU projekta DIMCARE, a odnosi se na poticanje svijesti o važnosti digitalizacije društvene ekonomije i sektora skrbi o ljudima, otkrivanje i dijeljenje dobrih praksi i međuregionalnog učenja o digitalizaciji društvenog poduzetništva te otkrivanje specifičnih potreba sektora skrbi za ljude. Sve to omogućuje i daljnje korake, a poglavito razvijanje lokalnih akcijskih planova i smjernica za digitalizaciju društvenog poduzetništva i sektora skrbi za ljude u različitim geografskim područjima, a ciljne skupine su društvene organizacije, lokalna i regionalna samouprava i visokoobrazovne institucije.

Nastavno na naprijed navedeno, istraživački ciljevi ovog rada su:

1. Prezentirati stanje i razlike u stanju u području društvene ekonomije i sektora brige o ljudima u Europi i Hrvatskoj (poglavlje 2),
2. Prezentirati aktualna istraživanja u području društvene ekonomije i sektora brige o ljudima s naglaskom na digitalizaciju (poglavlje 3),
3. Ocijeniti stanje i stupanj digitalizacije u sektoru brige o ljudima u Varaždinskoj županiji i kategorizirati organizacije iz istraživanja s obzirom na stupanj digitalizacije (poglavlja 4 i 5).

2. DRUŠTVENA EKONOMIJA U EUROPI I HRVATSKOJ

2.1 Društvena ekonomija u Europi

Društvena ekonomija predstavlja odnos između društvenih procesa i ekonomske aktivnosti unutar društva, obuhvaća različita poduzeća, organizacije i pravne osobe, a na prvo mjesto stavlja ljude, pozitivne učinke na lokalne zajednice i ostvarivanje društvenog cilja. Poslovne aktivnosti unutar društvene ekonomije su ekonomski održive i mogu se provoditi na različite načine, uglavnom kroz zadruge, uzajamna društva, udruge građana, zaklade i društvena poduzeća koja pokrivaju širok raspon aktivnosti, te djeluju i u velikom broju različitih gospodarskih sektora pa su povezani i s drugim industrijskim ekosustavima. Poslovni modeli društvene ekonomije imaju za cilj vraćanje dobiti natrag u društvo (kao svojevrsnu organizaciju više razine), a vode se participativnim i/ili demokratskim oblikom upravljanja. Utemeljena na lokalnoj razini, društvena ekonomija potiče socioekonomsku koheziju promicanjem načela solidarnosti, društvene uključenosti i društvenih ulaganja (Odbor za zapošljavanje i socijalna pitanja, 2022).

U Europskoj uniji koncept društvene ekonomije različito je prepoznat među državama članicama. Tako primjerice Španjolska, Francuska, Portugal, Belgija i Luksemburg u najvećoj mjeri prepoznaju i u praksi provode koncept društvene ekonomije – Francuska je začetnik društvene ekonomije, a Španjolska je 2011. godine usvojila prvi europski zakon o društvenoj ekonomiji na nacionalnoj razini. Države članice u kojima je pojam društvene ekonomije prepoznat kroz neprofitni sektor, volonterski sektor i društvena poduzeća su Italija, Cipar, Danska, Finska, Švedska, Latvija, Malta, Poljska, Bugarska, Grčka, Mađarska, Irska, Rumunjska i Slovenija (Monzón i Chaves, 2012).

Pandemija bolesti COVID-19 snažno je utjecala na gospodarstvo Europske unije. Zatvaranja granica, poremećaji opskrbe i nepredvidivost u velikom broju područja ljudskog djelovanja negativno su utjecali na poduzeća i građane što je posljedično utjecalo na mogućnosti koje nudi jedinstveno tržište Europske unije (Odbor za zapošljavanje i socijalna pitanja, 2022). U Europskoj uniji tijekom pandemije bolesti COVID-19 društvena ekonomija pokazala je svoje prednosti u doprinosu gospodarskom razvoju i otvaranju radnih mjesta, posebno za osobe u osjetljivom položaju. Takav pristup najviše je zapažen na lokalnoj razini poticanjem osjećaja zajedništva i društvenog kapitala, rješavanjem ključnih društvenih izazova kao što su pitanja okoliša, neovisnost u opskrbi hranom te pružanje dostupne i kvalitetne skrbi i zdravstvene skrbi. Utjecaj pandemije COVID-19 na hrvatsko gospodarstvo obrađivali su (Roška i ostali, 2021).

S druge strane, zbog uvođenja mjera ograničavanja društvenih kontakata, društvene i gospodarske aktivnosti postaju sve više digitalne. Kako bi donekle mogli nastaviti s dosadašnjim načinom života i poslovanjem, građani, poduzeća i javne institucije oslanjaju se na širokopojasne mreže i digitalnu infrastrukturu, bilo da je riječ o radu na daljinu, e-učenju, poslovnim aktivnostima ili zabavnim sadržajima. Potražnja za internetskim kapacitetom i povezanošću drastično se povećala.

Europska komisija prepoznala je potrebu promicanja društvene ekonomije. Stoga je 9. prosinca 2021. godine usvojila Akcijski plan o društvenoj ekonomiji i iznijela konkretne prijedloge i mjere kojima potiče države članice, kao i regionalna i lokalna tijela, da uvrste društvenu ekonomiju u relevantne politike, programe i praksu. Ističe se važnost ulaganja u digitalnu tranziciju i naglasak se stavlja na nove tehnologije koje mogu omogućiti otvaranje novih radnih mjesta te razvoj i širenje društvene ekonomije. U ostvarivanju cilja promicanja društvene ekonomije kao generatora gospodarskog rasta i novih radnih mjesta, državama članicama dostupna su sredstva fondova kohezijske politike Europske unije (ESF+, EFRR, KF), drugih programa EUa (npr. InvestEU), kao i iz instrumenta NextGenerationEU u kontekstu nacionalnih planova za oporavak i otpornost. Osigurana financijska sredstva Europske unije svakako su jedan od najznačajnijih oblika pomoći državama članicama, posebno onima u kojoj pojam društvene ekonomije nije prepoznat u dovoljnoj mjeri, da ulažu u projekte društvene ekonomije za promicanje kvalitetnog zapošljavanja, društvene uključenosti, te digitalne i zelene tranzicije (Odbor za zapošljavanje i socijalna pitanja, 2022).

U Europskoj uniji digitalizacija već ima značajan utjecaj na društveni i gospodarski razvoj. S obzirom na mogućnosti i izazove digitalizacije, u sektoru društvene ekonomije potrebno je istražiti golemi potencijal digitalnih rješenja koja bi najviše mogla doprinijeti socioekonomskoj koheziji, ublažiti sve negativne učinke i raditi na tome da zajednica ima koristi od digitalnih rješenja za održivi razvoj i promicanje bolje kvalitete života na lokalnoj razini.

U aktualnom trenutku vremena, u kojem je digitalna tranzicija postala dužnost za sve ekonomske kontekste, korištenje novih tehnologija i digitalnih društvenih inovacija unutar društvenog poduzeća ili konteksta ekosustava društvene ekonomije ključno je za budućnost. Sektor skrbi o ljudima ima ključnu ulogu jer podrazumijeva sve djelatnosti koje se odnose

na skrb o ljudima u svim njezinim oblicima (skrb za starije osobe, skrb za osobe s psihičkim smetnjama, usluge čišćenja, skrb za osobe s invaliditetom, integracija na tržište rada osoba s poteškoćama, organizacija slobodnog vremena i druge srodne ili povezane djelatnosti). Sektor skrbi o ljudima karakterizira velika potreba za fizičkom prisutnošću i blizinom, jer se usluge skrbi za skupine koje ih trebaju uglavnom pružaju na licu mjesta. Stoga je digitalizacija ovih usluga znatno složenija nego u drugim sektorima, a pronalaženje učinkovitih rješenja korištenjem digitalnih tehnologija izazov je za sektor unutar društvene ekonomije.

2. 2 Društvena ekonomija u Hrvatskoj

Koncept društvene ekonomije znatno se razlikuje među državama članicama s različitim stupnjevima priznavanja i razvijenim okvirima politike podrške. Pojam društveno poduzetništvo predstavlja jedan od novijih oblika djelovanja unutar društvene ekonomije čiji je razvoj u Europi započeo još u 19. stoljeću (Defourny i Nyssens, 2006). Bez obzira što je Hrvatska odavno ugradila pojam solidarnosti u zakonsku regulativu i što je njegovo snažno naslijeđe potaknulo razvoj novih oblika gospodarske suradnje promičući solidarnost i uzajamnu samopomoć, društveno poduzetništvo u Hrvatskoj još je uvijek u povojima. *„Društveno poduzetništvo predstavlja koncept ekonomije koji je temeljen na tri osnovna stupa: ekonomskim, okolišnim i društvenim ciljevima djelovanja poduzeća. U skladu s navedenim ciljevima, istaknutim načelima djelovanja društvenih poduzeća smatraju se kontinuirana odgovornost organizacija prema zajednici, demokratski procesi odlučivanja unutar organizacija, osnaživanje zajednice za postizanje samoodrživosti te poštivanje ljudskih prava“* (Živković & Petričević, 2019).

Usprkos definiciji, u Hrvatskoj društvena ekonomija predstavlja još uvijek složen i neodređen koncept. Ne postoji konzistentna državna politika prema društvenom poduzetništvu niti je izgrađen odgovarajući institucionalni i zakonski okvir za njegov razvoj. Postoje brojni parcijalni zakoni koji reguliraju pojedina pitanja društvenog poduzetništva i omogućavaju razne olakšice kod sponzoriranja ili donacija, ali koji nisu međusobno usklađeni. Uglavnom se smatra da društveno poduzetništvo u Hrvatskoj provode neprofitne organizacije civilnog društva čije su aktivnosti primarno usmjerene na opće dobro i stvaranje određene koristi za društvo, a manje za vlastitu dobit, ali društvenim poduzetništvom mogu se baviti i privatne profitne organizacije.

Hrvatska Vlada je 2015. godine donijela Nacionalnu strategiju razvoja društvenog poduzetništva za razdoblje od 2015. do 2020. godine, čime je društveno poduzetništvo postalo vidljivo kroz temeljni akt koji bi trebao upravljati procesima društvenog poduzetništva na nacionalnoj razini s jasno navedenim razvojnim mjerama (Kažović, 2021). Mjere su navedene kao uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira, uspostavljanje financijskog okvira, promicanje obrazovanja za društveno poduzetništvo i osiguranje vidljivosti društvenog poduzetništva. U javnosti se često upozoravalo na pretjerano optimistične ciljeve navedene strategije te na činjenicu da razvojem sektora dominantno upravlja država, dok u javnoj upravi postoji manjak osviještenosti o društvenom poduzetništvu i značajan deficit horizontalne i vertikalne koordinacije (Vojvodić i Šimić Banović, 2019), što se u konačnici

pokazalo i točnim, jer tijekom perioda za koji je osnovana, strategija se nikad nije provodila i nijedna od započetih aktivnosti nije provedena.

Najtradicionalniji oblici društvenog poduzetništva u Hrvatskoj su zadruge – prva zadruga osnovana je još 1864. godine, a prije Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj je bilo čak 2.500 zadruga s 460.000 članova. Stambene zadruge bile su osobito brojne tijekom 50-tih i 60-tih godina 20. stoljeća, a samo u Zagrebu bilo ih je više od 200. Drugi oblik društvenog poduzetništva realizira se kroz neprofitne organizacije, a najčešća vrsta neprofitnih organizacija su udruge kojih u Hrvatskoj ima preko 60.000. U organizacije društvenog poduzetništva možemo ubrojiti i decentralizirane ustanove socijalne skrbi gdje su mreže centara za socijalnu skrb bile su još jedna odskočna daska za uspon društvenih poduzeća u Hrvatskoj. Sustav socijalne skrbi poseban je naglasak stavio na osobe s invaliditetom, pa društva uzajamne pomoći, dobrotvorne i vjerske organizacije (Spear i ostali, 2013).

U 2018. godini provedeno je mapiranje društvenih poduzetnika organizirano od strane Europske komisije. Prema izvješću mapiranja, za Hrvatsku (u okviru EURICSE i EMES istraživačke mreže) identificirano je 671 društvenih poduzetnika: udruge koje djeluju za opće dobro i imaju registriranu gospodarsku djelatnost (441), društvenih zadruge (uključujući 87 braniteljskih zadruga) (112), zadruge s društvenom svrhom (25), privatne zaklade koje obavljaju gospodarsku djelatnost (5), trgovačka društva osnovana od strane udruga (65), druga trgovačka društva s društvenom svrhom, koja posluju kao neprofitne organizacije (4), ustanove s društvenom svrhom u vlasništvu udruga (12), te zaštitne radionice (7) (Živković i Petričević, 2019).

Jedna od najznačajnijih prepreka za pokretanje, održivost i rast društvenih poduzeća u Hrvatskoj je otežano i često puta gotovo neizvedivo financiranje provedbe projekata (Cipurić, 2023). U praksi to znači da kada društveno poduzeće krene s poslovanjem, da nema značajnijih beneficija ni poticaja u odnosu na pokretanje klasičnog poduzeća. Doduše postoje neke olakšice, kao što su smanjenje stope socijalnih osiguranja za zapošljavanje osoba s invaliditetom, određene porezne olakšice i niže porezne stope za neprofitne organizacije ili smanjene stope poreza privatnim i/ili institucionalnim donatorima. No usprkos tim već postojećim mehanizmima koji provizorno mogu pomoći, na tržištu ipak djeluje zakon profita i za mnoge neprofitne organizacije ulazak na tržište je ulazak u nepoznato. Prije pokretanja poduzetničkih aktivnosti svatko tko se želi baviti društvenim poduzetništvom treba imati viziju, izraditi plan te biti kadrovski i financijski spreman za tržišnu utakmicu. To ne mogu raditi male udruge bez profesionalnog vodstva i koje samo čekaju određene donacije i sponzorstva jer na otvorenom tržištu posluju jednako kao i tradicionalni poduzetnici. U Hrvatskoj većina razvojnih sredstava za društvena poduzeća dolazi od Vlade ili privatnih i javnih donatora, no ti izvori financiranja nisu ni sigurni ni održivi, kao primjerice sredstva iz EU fondova (Vidović, 2012). Podrška organizacijama u sektoru brige o ljudima može doći od strane jedinica lokalnih i regionalnih samouprave. Prilikom raspodjele sredstava mogu se koristiti različite metode za alokaciju resursa, među kojima je i AHP, koja je korištena prilikom raspodjele sredstava udrugama u kulturi u Gradu Zaboku (Đurek i Sedda, 2020).

Pružanje podrške društvenim poduzećima u Hrvatskoj zahtjeva uspostavu institucionalnog i zakonskog okvira koji će omogućiti njegov razvoj. Kako je društvenim poduzećima potreban duži vremenski period za pokretanje i pozicioniranje na tržištu rada u usporedbi s tradicionalnim poduzećima, pristup pružanju podrške od strane potpornih institucija treba biti dugoročniji kako bi se ostvarili planirani učinci. Potrebno je povećati vidljivost društvenog poduzeća na način da se razviju alati za bolje razumijevanje ekosustava društvenog poduzeća, raditi na jačanju kapaciteta osoba koje su zaposlene u društvenim poduzećima te poticati umrežavanje društvenih poduzeća i partnerstvo s drugim dionicima u pružanju podrške i podizanju svijesti o važnosti pristupa "trostruke bilance" koja glasi ravnopravnost i jednake mogućnosti za sve, zaštita okoliša, težiti financijskoj održivosti kako bi se profit mogao reinvestirati (Mioc, 2011).

Ne postoji sustavno praćenje primjene paradigme digitalne transformacije u bilo kojem sektoru u cjelini, niti praćenje digitalne transformacije u društvenim entitetima (pojam „društveni entitet“ po svojoj je definiciji još uvijek nejasan). Ipak, postoje parcijalna istraživanja vezana uz pojedine vrste institucija.

1. Prvi primjer vezan je za neka istraživanja koja se fokusiraju na digitalnu zrelost institucija visokog obrazovanja. Istraživanja obuhvaćaju područja i elemente koji su važni za mjerenje stupnja digitalizacije visokih učilišta. Osim toga, istraživanja uključuju izradu i provjeru različitih instrumenata koji se mogu implementirati za mjerenje razine digitalne zrelosti, a koji se temelje na primjeni složenih metoda za višekriterijske metode odlučivanja, rubrike i pristup kompozitnog indeksa (Đurek i ostali, 2018, 2019). Ipak, instrumenti se nakon izrade ne primjenjuju sustavno na svim visokim učilištima, pa se ne može govoriti o digitalnoj zrelosti (ili stupnju digitalizacije) visokih učilišta na nacionalnoj razini.
2. Drugi primjer vezan je za hrvatsku tvrtku Apsolon koja je kreirala HDI (hrv. Hrvatski digitalni indeks, engl. *Croatian Digital Index*), indeks koji analizira spremnost hrvatskog gospodarstva za digitalne tehnologije. Indeks se može izračunati za bilo koju organizaciju u Hrvatskoj (i privatni i javni sektor), no ne postoji sustavna primjena HDI-ja. HDI mjerni instrument implementiran je putem *web* stranice <https://digitalni-indeks.hr/> i može ga koristiti svaki subjekt koji želi mjeriti svoje stanje digitalizacije.

Hrvatski Sabor u prosincu 2022. godine donio je Strategiju digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine (Hrvatski sabor, 2023) s ciljem određivanja smjernica za ostvarenje ciljane transformacije Hrvatske prema zelenom i digitalnom načinu života kao preduvjetima za budući održivi gospodarski rast i društveni razvoj. Prema toj Strategiji, plan je da Hrvatska do 2032. godine postane zemlja digitalno i gospodarski konkurentnih poduzeća i digitalizirane javne uprave, pri čemu je važno da se u digitalne procese aktivno uključe sve razine vlasti i građani.

2. 3 Društvena ekonomija u Varaždinskoj županiji

Prema podacima iz Infobiz platforme (infobiz.fina.hr/), sa stanjem u lipnju 2023. godine, u Hrvatskoj djeluje 1.273 zadruga, od kojih je njih 29 u Varaždinskoj županiji, a u većini slučajeva zadruge su orijentirane na sektor poljoprivrede. Samo 18 zadruga djeluje u području zdravstvene i socijalne skrbi (2021.: ukupni prihodi 868.772 €, dobit 50.309 €; 53 zaposlenika). Neke organizacije (poput Humane Nove) također su registrirane kao zadruge, ali nisu registrirane kao dio "sektora skrbi". U Hrvatskoj trenutno djeluje 67.267 neprofitnih organizacija (52.884 su udruge/NVO), od kojih je njih 2.148 u Varaždinskoj županiji (1.600 su udruge/NVO). Od svih neprofitnih organizacija njih 2.413 registrirano je u području zdravstva i socijalne skrbi.

Varaždinska županija aktivno sudjeluje u procesu socijalnog planiranja i vizija razvoja je omogućiti visoku kvalitetu života svih građana u županiji, a posebno najranjivijih skupina. Cilj je osigurati kontinuiranu socijalnu uključenost, sigurnost, kvalitetnu skrb i razvoj osobnih potencijala za sve ranjive skupine (djeca, mladi, osobe s invaliditetom, beskućnici, stari i nemoćni, siromašni i obitelji u riziku) održavajući i proširujući usluge podrške u zajednici tako da odgovaraju na individualne potrebe, te povećati kvalitetu skrbi za korisnike smještene u ustanovama socijalne skrbi. U skladu s time Varaždinska županija donijela je Socijalni plan Varaždinske županije za razdoblje 2014.-2020. i osnovala Savjet za socijalnu skrb Varaždinske županije čiji članovi aktivno predlažu provedbu mjera i aktivnosti za poticanje razvoja sustava socijalne skrbi, novih oblika pomoći i usluga socijalne uključenosti i podrške (Varaždinska županija, 2014). Također Varaždinska županija objavljuje Javni natječaj za financiranje programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge na području Varaždinske županije. Natječaj se odnosi na prioritetna područja iz strateških dokumenata Županije pa je jedan od aktivnosti i razvoj socijalnih usluga, socijalnog poduzetništva i humanitarnih djelatnost (Varaždinska županija, 2022).

U narednom razdoblju Varaždinska županija nastavlja pratiti Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Usvajanjem Plana razvoja Varaždinske županije za razdoblje 2021. – 2027. godine Županija, između ostalog, planira provoditi aktivnosti za stabilan i održiv rast kvalitete života na području Varaždinske županije kojima će se omogućiti integraciju ranjivih skupina u društvo, integraciju stranih državljana u lokalnu zajednicu i unaprijediti društvenu kohezivnost stanovništva ohrabrivanjem razvoja civilnog društva i volonterstva (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, 2021).

3. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Dosadašnja istraživanja u području digitalizacije sektora socijalne skrbi na razini Hrvatske su rijetka. Jedan od razloga za to je taj što taj sektor nije organiziran na isti način kao u drugim europskim zemljama, kao primjerice u Španjolskoj i Italiji. Generalno možemo reći da značenje engleske inačice pojma društvene ekonomije (*the social economy*) ima više varijanti. Jedna varijanta jest značenje društvene ekonomije kao sektora koji se tiče brige o ljudima (kao što

to npr. navode i Gidron i Domaradzka (2021), dok drugo značenje ima širu perspektivu pa se odnosi više na ekonomiju društvenih alata i mreža (Mc Kinsey, 2012).

Izvješće Europskog gospodarskog i socijalnog odbora iz 2012. dalo je jedinstven pregled društvene ekonomije u Europskoj uniji. Tako se u njihovom izvješću predstavlja povijesni pregled koncepta društvene ekonomije, identificiraju se akteri i grupe uključene u koncept društvene ekonomije, prezentiraju se glavni teoretski pristupi vezani uz društvenu ekonomiju te usporedna analiza definicija društvene ekonomije u zemljama Europske unije. Osim toga, izvještaj donosi pravni okvir društvenih ekonomija u EU te najznačajnije brojke i trendove. Izvještaj donosi zanimljivu analizu prepoznatosti konstrukta društvene ekonomije u pojedinoj zemlji članici ili kandidatkinji za članstvo. Prepoznatost konstrukta analizirana je s tri perspektive: javna vlast, organizacije u društvenoj ekonomiji te znanstvenici. Na svakoj razini napravljena je evaluacija bodovanjem od 1 do 3. U slučaju Hrvatske, kod sve tri perspektive zaključena je niska prepoznatost koncepta društvene ekonomije. Ako to usporedimo primjerice s Italijom i Španjolskom, Italija je kod sve tri perspektive ocijenjena s ocjenom 2, a Španjolska s najvišom ocjenom (Amin i ostali, 2002; European Economic and Social Committee, 2012).

Dodatno, zanimljiva je i analiza komponenti društvene ekonomije prema kojoj su u Hrvatskoj poznate zadruge, zaklade i udruge (tri oblika). Kod Italije osim ta tri oblika postoje i uzajamna društva (engl. *mutuals*), volonterske organizacije, specijalne vrste udruga kao što su udruge za društvenu promociju i obiteljske udruge, društvene zaklade, nevladine organizacije te IPAB: *Istituzioni di Pubblica Assistenza* (9 oblika ukupno). Kod Španjolske osim tri oblika koja su i u Hrvatskoj, postoje i uzajamna društva, *Sociedades Laborales*, *Empresas de Inserción*, *Centros Especiales de Empleo*, specijalne grupe kao što su ONCE i *Sociedades Agrarias de Transformación* (devet oblika). Nazivi nekih vrsta organizacija zadržani su na originalnom jeziku budući da ne postoje prijevodi na druge jezike (Amin i ostali, 2002; European Economic and Social Committee, 2012).

Kada govorimo o financijskim aspektima društvene ekonomije, za 2012. godinu dostupna je zanimljiva analiza koja demonstrira udio plaćenog zaposlenja u društvenoj ekonomiji u odnosu na ukupno plaćeno zaposlenje (sve isplaćene plaće). U slučaju Hrvatske taj postotak je 0.59 %, dok je u slučaju Španjolske 6.74 %, odnosno kod Italije još viših 9.74 % (Monzón i Chaves, 2012).

Godine 2020. objavljena je studija Nove tehnologije i digitalizacija: Prilike i izazovi za društvenu ekonomiju i društvena poduzeća koju je naručila Izvršna agencija Europske komisije za mala i srednja poduzeća. Studija analizira različite oblike digitalne transformacije društvenih poduzeća te donosi niz primjera različitih digitalnih platformi i organizacija u polju društvene ekonomije koje su napravile značajne iskorake u razvoju, korištenju i promociji digitalnih alata u području društvene ekonomije (Gagliardi i ostali, 2020). Generalno, digitalizacija u sektoru brige o ljudima može donijeti značajne prednosti (Načinović Prskalo i ostali, 2024).

Stukalo i Simakhova (2021) su u svojem radu analizirale tradicionalne i nove globalne trendove u razvoju društvene ekonomije preko nekoliko dimenzija: transnacionalizacija,

regionalizacija, institucionalizacija, digitalizacija, intelektualizacija, inovacija, tehnologizacija, uključivost i zelenjenje ekonomije. Zaključile su da postoji veza i zavisnost među dimenzijama. U našoj analizi svakako je najzanimljivije promatrati dimenziju digitalizacije za koju autorice navode da se manifestira kroz razvoj industrije 4.0 i 5.0, kreiranje pametnih poduzeća i gradova te digitalnu transformaciju. U kontekstu digitalizacije autorice analiziraju dva indeksa: informacijski društveni indeks (engl. *Information society index*) i indeks mrežne spremnosti (engl. *Network readiness index*). Informacijski društveni indikator je kompozitni indeks 23 faktora koji su podijeljeni u četiri grupe. Dodatno, zemlje se po tom indeksu svrstavaju u neku od četiri grupe. Zanimljivo, Hrvatska je po tom indeksu pozicionirana u vodeće zemlje. Indeks mrežne spremnosti mjeri razinu razvoja informacijske tehnologije u zemljama. Hrvatska nije u prvih trideset zemalja koje su prezentirane u članku, a 2022. godine je bila na 45. mjestu. Vezom društvene ekonomije te industrije 4.0 bavile su se (Arredondo-Hidalgo & Caldera-González, 2022) čija analiza se odnosila na Meksiko.

Ilcheva (2019) u svojem radu analizira utjecaj društvenog ulaganja na društvenu ekonomiju u Bugarskoj te navodi da su društveno investiranje i pristup financijama ključne komponente društvene ekonomije u Bugarskoj. Ista autorica je analizirala prilike i izazove prema digitalnoj društvenoj ekonomiji u Bugarskoj (Ilcheva, 2019; Terziev i ostali, 2021). Odabir zaposlenika u društvenim poduzećima jedan je od važnih preduvjeta za uspjeh društvenog poduzeća. Tim problemom bavio se Heide u svojem radu (Heide, 2021). Problemom vezanim uz zaposlenike i radom u uvjetima pandemije bavili su se Gigauri i Djakeli koji su analizirali izazove rada na daljinu u društvenim poduzećima (Gigauri & Djakeli, 2021).

Berardi i Valentinetti (2022) diskutiraju stručnu i znanstvenu literaturu u području digitalizacije organizacije u području društvene ekonomije kao što su udruge, zaklade, društvena poduzeća i druge neprofitne organizacije. Njihov pregled literature zaključuje da digitalni alati kao što su blockchain, veliki podaci, umjetna inteligencija i Internet svega omogućuju organizacijama društvene ekonomije da budu više transparentne i odgovornije (Berardi & Valentinetti, 2022). Alatima u kontekstu društvenih inovacija bavili su se (Kedmenec i ostali, 2019). koji su digitalne alate kategorizirali u tri različite grupe: administrativni alati, diseminacijski i edukacijski alati te tematski alati. Digitalizacijom poslovanja u sektoru socijalne skrbi na prostoru Crne Gore bavila se (Kolinović, 2021) koja je predstavila socijalni karton te opisala kako je on unaprijedio kapacitete Vlade Crne Gore da planira, prati i upravlja socijalnom i dječjom skrbi.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog akcijskog istraživanja je identificirati stupanj digitalizacije neprofitnih organizacija iz sektora skrbi za ljude, koje svoju djelatnost obavljaju na području Varaždinske županije. U tu svrhu korištena je kvalitativna i kvantitativna istraživačka metodologija – kvalitativni podaci rezultat su studijskih posjeta izabranim neprofitnim organizacijama iz sjeverozapadne Hrvatske, dok su kvantitativni podaci dobiveni pomoću online upitnika koji su ispunili predstavnici 13 neprofitnih organizacija koje djeluju na području Varaždinske županije. Provedenim istraživanjem utvrđena je razina digitalne zrelosti društvenih organizacija koje su obuhvaćene istraživanjem, i to na temelju kategorizacije koju je razvio (Taula d'entitats

del Tercer Sector Social de Catalunya (Odbor entiteta trećeg sektora u Kataloniji), 2022), koji definira četiri moguće razine digitalne zrelosti za društvene organizacije:

1. **Početna razina digitalne zrelosti:** društvene organizacije koje nisu previše zainteresirane za proces digitalizacije i digitalnu transformaciju, te kao takve nemaju digitalne vještine i nisu zainteresirane za njihovo stjecanje.
2. **Srednja razina digitalne zrelosti:** društvene organizacije koje su započele proces digitalne transformacije u nekim područjima ili odjelima, odnosno koje su svjesne važnosti digitalne transformacije, ali imaju reaktivan stav te razvijaju neku vrstu transformacije samo kada je to potrebno.
3. **Napredna razina digitalne zrelosti:** društvene organizacije koje provode ili su implementirale digitalno planiranje u organizaciji, te koje su svjesne važnosti digitalizacije i imaju tim koji se već bavi digitalnom transformacijom.
4. **Seniorska razina digitalne zrelosti:** društvene organizacije koje kontinuirano inoviraju, i kojima su tehnologija i digitalizacija ključni elementi razvoja njihove djelatnosti.

Pitanja u anketnom upitniku oblikovana su na način da se identificira trenutna situacija u pogledu digitalizacije odabranih organizacija iz sektora skrbi za ljude koje obavljaju djelatnost na području Varaždinske županije. Upitnik je razvijen u sklopu EU projekta DIMCARE, a rezultat je više fokus grupa odrađenih unutar projektnih sastanaka. Na taj način, evaluacijom od strane eksperata osigurana je valjanost i pouzdanost upitnika. U ovom istraživanju sudjelovalo je ukupno 13 neprofitnih organizacija iz sektora skrbi za ljude s područja Varaždinske županije. Iako je istraživački uzorak prigodni, valja naglasiti da su analizirane neprofitne organizacije različite po svojim djelatnostima i načinima na koje ih provode. Osim toga, organizacije su intervjuirane u sklopu posjeta unutar projekta kako bi se dobile dodatne informacije i interpretacije.

Kako bi se utvrdila razina digitalizacije, odnosno digitalne zrelosti, analizirane su različite varijable, od onih koje se tiču obilježja promatranih organizacija (veličina, pravni oblik, godine djelovanja te vrste usluga koje organizacija nudi), preko procesa digitalizacije u koji je uključena organizacija, do procjene važnosti procesa digitalizacije za sektor u kojem organizacija djeluje. Nastavno na taj konceptualni okvir i analizirajući podatke dobivene iz odgovora na online upitnik, definiran je model koji uspostavlja odnos između razine digitalizacije i:

- a) **procesa digitalizacije analizirane organizacije** – je li taj proces započet, postoji li organizacijska jedinica (odnosno odjel) nadležna za digitalizaciju, odnosno kakvi su stavovi zaposlenika vezano uz digitalizaciju, u koliko je područja djelovanja započeo proces digitalizacije, te razina proračuna dodijeljena digitalizaciji;
- b) **razine važnosti procesa digitalizacije za analizirane organizacije** – općenita važnost procesa digitalizacije za razvoj promatranog sektora djelatnosti, vrsta digitalnih alata koji se koriste u procesu digitalizacije, te korištenje i primjena podataka iz procesa digitalizacije).

Tablice 1. i 2. opisuju razinu digitalizacije na temelju analiziranih varijabli. Kako bismo u najboljoj mogućoj mjeri opisali obrasce u analiziranim podacima za organizacije koje su činile istraživački uzorak, koristili smo metodu klasteriranja. Između svih prikupljenih podataka odabrali smo one varijable koje su najvažnije za određivanje razine procesa digitalizacije. Odabrane varijable hijerarhijski su grupirane, korištenjem hi-kvadrat udaljenosti i Wardove metode kao kriterija agregacije. Sve varijable korištene u opisu definiranih profila pokazuju značajne razlike u odnosu na definirane razrede, kada se primjenjuje test neovisnosti hi-kvadrat.

Tablica 1. Odnos između razine digitalizacije i procesa digitalizacije

	Proces digitalizacije	Nadležni odjel za digitalizaciju / stav zaposlenika	Područja obuhvaćena digitalizacijom	Razina proračuna za digitalizaciju
Početna razina	Nikakav	Nije primjenjivo	0	0
Srednja razina	Umjeren	Ne / reaktivan	1-2	0-10 %
Napredna razina	Značajan	Da / aktivan	3-4	10-25 %
Seniorska razina	Vrlo značajan	Da / aktivan	4 ili više	Više od 25 %

Izvor: Odbor entiteta trećeg sektora u Kataloniji (2022)

Tablica 2. Odnos između razine digitalizacije i razine važnosti procesa digitalizacije

	Važnost za sektor	Korišteni digitalni alati	Korištenje podataka
Početna razina	Nikakav	Nije primjenjivo	Ne
Srednja razina	Umjeren	Ne / reaktivan	Ne
Napredna razina	Značajan	Da / aktivan	Da
Seniorska razina	Vrlo značajan	Da / aktivan	Da

Izvor: Odbor entiteta trećeg sektora u Kataloniji (2022)

Sudionici istraživanja bili su upoznati sa svrhom i ciljem istraživanja i u njemu su sudjelovali dobrovoljno. Osigurana je zaštita podataka ispitanika.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

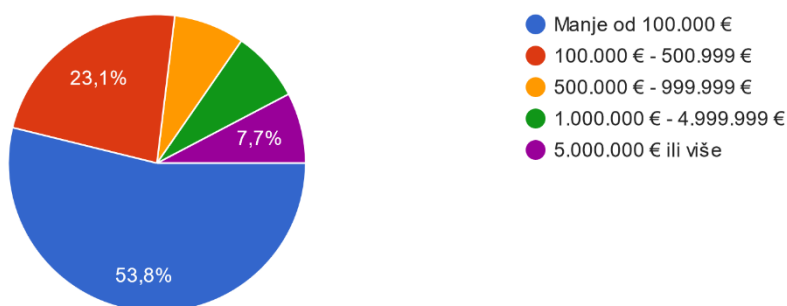
Glavni nalazi su da je razina digitalizacije koju prate analizirani entiteti srednja. Varijable koje olakšavaju proces digitalizacije su: broj zaposlenih (veći broj zaposlenih učinit će proces digitalizacije lakšim, pogotovo dok su zaposlenici digitalno pismeni, odnosno dok postoje radna mjesta vezana uz digitalizaciju; dodatno, uz broj zaposlenih važno je gledati i obim posla), razina fluktuacije (poželjno je da je razina fluktuacije zaposlenika što manja kako bi proces digitalizacije bio što lakši i učinkovitiji), postojanje osobe ili organizacijskog odjela zaduženog za poticanje procesa digitalizacije, razina proračuna izdvojena za digitalizaciju (što veća sredstva postoje na raspolaganju za digitalizaciju, i proces digitalizacije će biti uspješniji),

povoljan stav radnika ako sektor u kojem subjekt razvija svoju djelatnost smatra proces digitalizacije važnim za sektor, te prosječna dob zaposlenih (uspješniji proces digitalizacije bit će u slučaju kada taj proces provode ljudi s iskustvom i znanjem u području digitalizacije, a što se može očekivati najviše kod osoba srednje dobi).

5. 1 Profil neprofitnih organizacija koje su sudjelovale u istraživanju

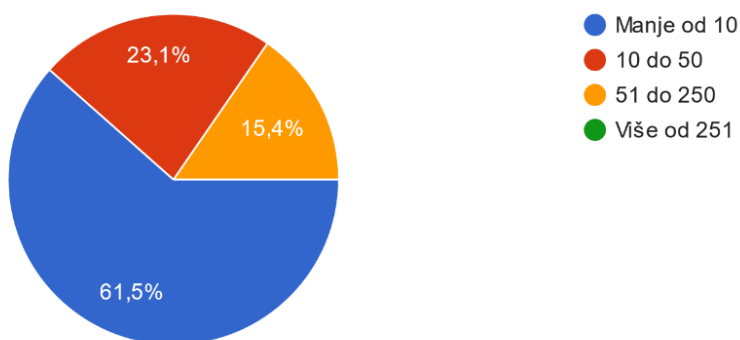
U nastavku je dan opis glavnih obilježja svih 13 neprofitnih organizacija s područja Varaždinske županije koje su sudjelovale u istraživanju, i to uzevši u obzir ukupne prihode za 2021. godinu (slika 1), broj zaposlenika (slika 2) te prosječnu životnu dob zaposlenika (slika 3).

Slika 1. Ukupni prihodi analiziranih organizacija

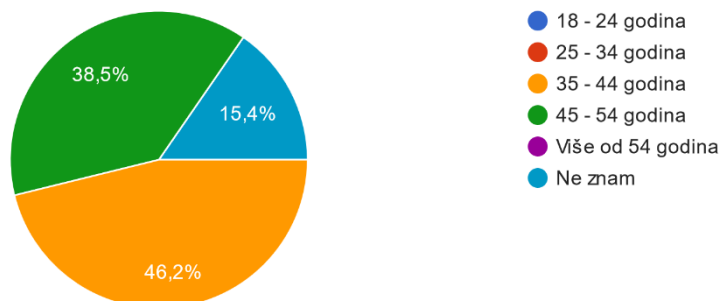
Izvor: autori

Slika 2. Broj zaposlenika u analiziranim organizacijama

Izvor: autori

Slika 3. Prosječna životna dob zaposlenika

Izvor: autori

Kao što je vidljivo iz slika 1, 2 i 3, više od polovine analiziranih organizacija ima godišnje prihode manje od 100.000 €, te manje od 10 zaposlenih, što je i inače karakteristika za sektor brige za ljude. Pri tome je gotovo polovica zaposlenika (46,2 %) u životnoj dobi od 35 do 44 godine, dok njih 38,5 % ima između 45 i 54 godina. Pravni oblici analiziranih organizacija su različiti – od njih ukupno 13, sedam su ustrojene kao udruge građana, tri organizacije su javne ustanove, a po jedna organizacija su zadruga, pravna osoba Katoličke Crkve, te odgojna ustanova. Dodatno su analizirane i primarne grupe stanovništva kojima su usmjerene usluge koje nude analizirane organizacije, pri čemu jedna organizacija može biti usmjerena na različite grupe stanovništva. Tako je čak 61,5 % organizacija u svom djelovanju usmjereno na djecu i mlade, potom 46,2 % organizacija usmjerava svoje usluge prema starijim osobama, kao i prema osobama s invaliditetom, dok su u manjoj mjeri analizirane organizacije usmjerene na osobe s psihičkim problemima i ovisnostima o drogama, migrante i etničke manjine, usluge za obitelji različite druge grupe, odnosno potrebe korisnika.

5. 2 Uključenost organizacija u digitalizaciju

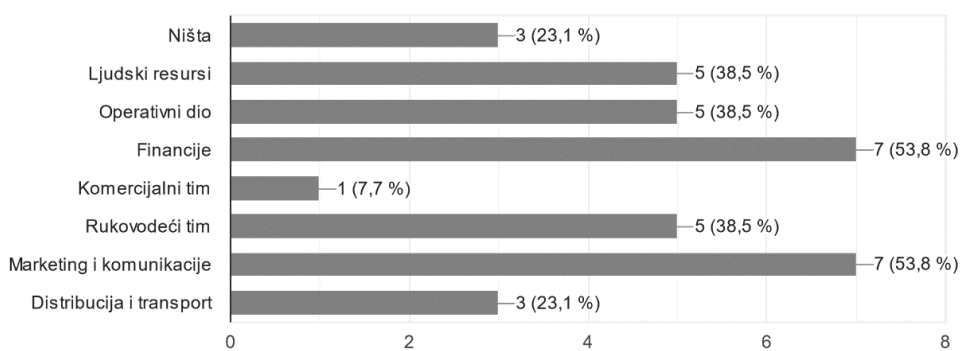
Od ukupnog broja analiziranih organizacija, njih sedam (53,8 %) smatra da su u procesu digitalizacije, dok preostalih šest organizacija (46,2 %) navodi da nisu u procesu digitalizacije. Međutim, ako status organizacija s obzirom na digitalizaciju (jesu li u procesu digitalizacije ili ne) povežemo s brojem zaposlenika, vidljivo je kako organizacije s brojem zaposlenika manjim od 10 pretežito još uvijek nisu u procesu digitalizacije (samo dvije od ukupno osam manjih organizacija su u procesu digitalizacije), dok su sve organizacije iz analiziranog uzorka koje imaju 10 ili više zaposlenih u procesu digitalizacije. Slično je i s ostvarenim ukupnim prihodima na godišnjoj razini – kako se povećavaju godišnji prihodi, smanjuje se broj neprofitnih organizacija koje tvrde da nisu u procesu digitalizacije.

Što se tiče pravnog oblika organizacija, te utječe li to na to smatraju li društvene organizacije da su u procesu digitalizacije ili ne, podaci pokazuju da se ne može uspostaviti korelacija između pravnog oblika analiziranih organizacija i započetog procesa digitalizacije. No, kako su većina istraživanih organizacija udruge građana, zamjetno je kako većina udruga građana (pet od ukupno sedam analiziranih) još uvijek nije započelo proces digitalizacije.

Na pitanje imaju li organizacije koje su sudjelovale u istraživanju osobu ili organizacijski odjel zadužen za digitalizaciju, 61,5 % njih odgovorilo je negativno, iz čega zaključujemo kako većina organizacija iz sektora brige o ljudima nije uključila ljudske resurse u digitalizaciju svojih poslovnih procesa.

Predstavnici većine analiziranih organizacija, njih čak 84,6 %, smatra da je cilj digitalizacije povećanje učinkovitosti procesa. Što se tiče područja organizacije koja su najviše uključena u proces digitalizacije, to su najčešće financije, te marketing i komunikacije, nakon čega slijede ljudski resursi, operativni poslovi, te upravljački poslovi (slika 4).

Slika 4. Organizacijska područja uključena u proces digitalizacije

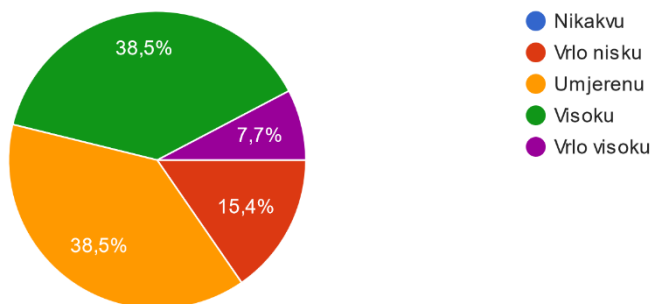
Izvor: autori

5. 3 Stavovi organizacija iz sektora brige o ljudima prema digitalizaciji

Kada se analizira stav zaposlenika analiziranih organizacija prema procesu digitalizacije, zanimljivo je da većina organizacija koje su sudjelovale u istraživanju (61,5 %) cijeni tehnologiju te uvijek nastoji savladati nove alate i prilagoditi se radu s tim novim alatima. Njih 38,5 % pak radi s različitim alatima i smatraju ih važnima, ali im je teško naučiti ih koristiti ili nisu toliko otvoreni za promjene ili ne znaju kako ih primijeniti u poslovanju.

Ovo istraživanje se također usredotočilo na sektorsku viziju organizacija sudionica kako bi se definiralo kako specifičan sektor brige o ljudima percipira digitalizaciju i njenu važnost za taj sektor. Iz rezultata koji su prikazani na slici 5 vidljivo je kako velika većina organizacija, njih 84,6 %, smatra da digitalizacija ima vrlo visoku, visoku ili u najmanju ruku barem umjerenu važnost za djelatnost sektora brige o ljudima, što ukazuje na visoku razinu svijesti o važnosti digitalizacije u sektoru brige o ljudima.

Slika 5. Prikaz odgovora na pitanje „Koju razinu važnosti ima digitalizacija u sektoru u kojem vaša organizacija posluje?“

Izvor: autori

5. 4 Organizacije iz sektora brige o ljudima i digitalizacija

Ova je studija također iznjedrila i rezultate o mjeri u kojoj su usluge koje nude analizirane organizacije iz područja sektora brige o ljudima dostupne putem digitalnih i/ili fizičkih kanala. Tako od 13 analiziranih organizacija njih velika većina (84,6 %) svoje usluge imaju dostupne i na on-line kanalima i na fizičkim kanalima, dok preostale organizacije nude svoje usluge samo putem fizičkih kanala.

Kada je riječ o samopercepciji neprofitnih organizacija o njihovim obvezama i razmatranjima u vezi s digitalizacijom njihovih procesa i aktivnosti, rezultati istraživanja pokazuju kako je svijest o važnosti digitaliziranja usluga iz sektora brige za ljude na visokoj razini. Konkretno, rezultati su kako slijedi:

- velika većina organizacija (84,6 %) slaže se ili u potpunosti ili donekle da će u budućnosti biti posvećene uključivanju digitalnih alata u razvoj novih usluga skrbi o ljudima;
- velika većina organizacija (76,9 %) organizacija razmatra ugradnju digitalnih alata u proces razvoja novih usluga skrbi o ljudima;
- većina organizacija (61,6 %) slaže se ili u potpunosti ili donekle da već primjenjuju digitalne alate u pružanje usluga skrbi o ljudima;
- većina organizacija (69,2 %) slaže se ili u potpunosti ili donekle da imaju potrebne elemente da bi mogle digitalizirati svoje usluge skrbi o ljudima.

Iako su neprofitne organizacije iz sektora brige o ljudima svjesne potrebe digitalizacije poslovnih procesa, pa čak i unatoč činjenici da je znatan dio njih (čak i većina) utvrdila kako su već pokrenule proces digitalizacije svojih usluga, nešto malo više od polovice njih (53,8 %) nemaju konkretan odgovor (i svijest) o konkretnoj usluzi koju su digitalizirali. Slika 6 prikazuje koja digitalna rješenja nude analizirane organizacije iz sektora skrbi o ljudima.

Dodatno zabrinjava to što unatoč visokoj razini svijesti o potrebi digitalizacije svojih usluga, čak 12 od ukupno 13 analiziranih organizacija za potrebe digitalizacije odvaja između 0 i 10 % svog proračuna, a tek jedna organizacija između 10 i 20 % proračuna.

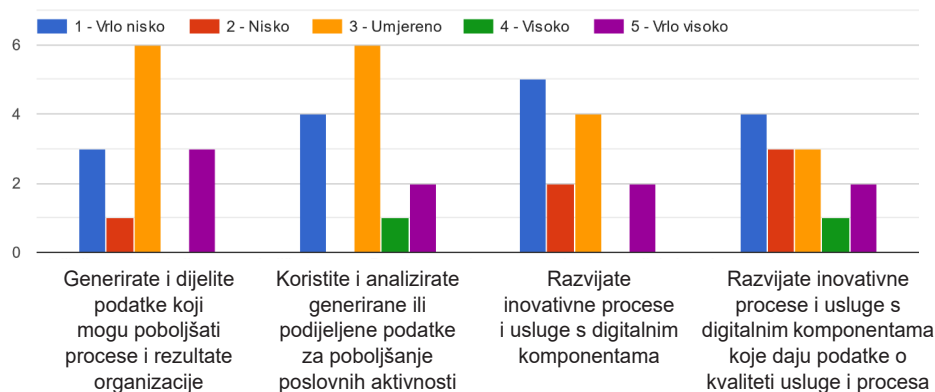
Slika 6. Prikaz odgovora na pitanje „Koja digitalna rješenja vaša organizacija koristi u području usluga skrbi o ljudima?“

Izvor: autori

Još jedan aspekt koji je analiziran u ovom istraživanju bio je kapacitet društvenih organizacija u sektoru skrbi za ljude da poduzmu određene aktivnosti povezane s digitalizacijom. Prikaz ovih rezultata dan je na slici 7. Većina organizacija umjereno generira i dijeli podatke koji mogu poboljšati procese i rezultate organizacije te koristi i analizira generirane ili podijeljene podatke za poboljšanje procesa. Najveći broj organizacija uopće ne razvija inovativne procese i usluge s digitalnim komponentama ili procese i usluge s digitalnim komponentama koje daju podatke o kvaliteti usluge i procesa. To upućuje na niske kapacitete društvenih organizacija u sektoru skrbi za ljude da poduzmu određene aktivnosti povezane s digitalizacijom.

Slika 7. Kapaciteti analiziranih organizacija u različitim područjima

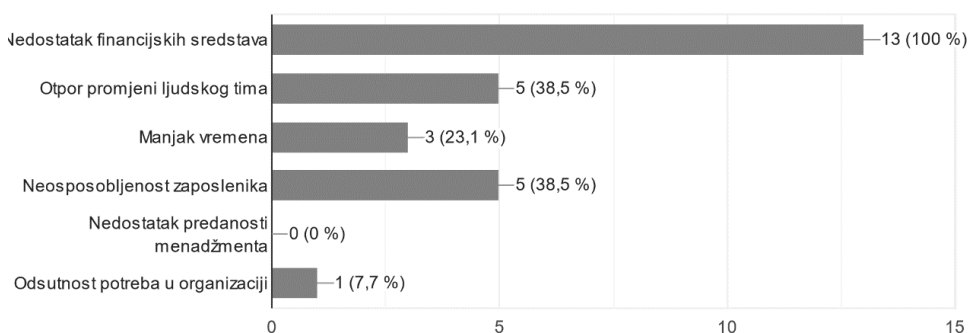

Izvor: autori

5. 5 Glavne prepreke i izazovi

Što se tiče glavnih prepreka s kojima se susreću organizacije u sektoru skrbi za ljude u digitalizaciji, kao glavna prepreka u svim analiziranim organizacijama (bez ijedne iznimke) naveden je nedostatak financijskih sredstava. Kao dodatne prepreke posebno se ističu i otpor promjeni ljudskog tima, te neosposobljenost zaposlenika, što je zabrinjavajuće jer se obje ove prepreke odnose na ljudske potencijale, odnosno zaposlenike koji očigledno nisu dovoljno fleksibilni i zainteresirani za učenje i prilagođavanje svojih radnih navika na način da iste budu usklađene s moderniziranim i digitaliziranim poslovnim procesima. Ove, kao i ostale prepreke u procesu digitalizacije, prikazane su na slici 8.

Slika 8. Glavne prepreke u procesu digitalizacije

Izvor: autori

Na kraju, vrijedi napomenuti da većina anketiranih organizacija (njih 84,6 %) smatra da im je potrebna pomoć kako bi se nosile s procesom digitalizacije (66,7 %), a njih čak 76,9 % je spremno podijeliti troškove digitalizacije s drugim organizacijama u istom sektoru djelatnosti.

6. ZAKLJUČAK

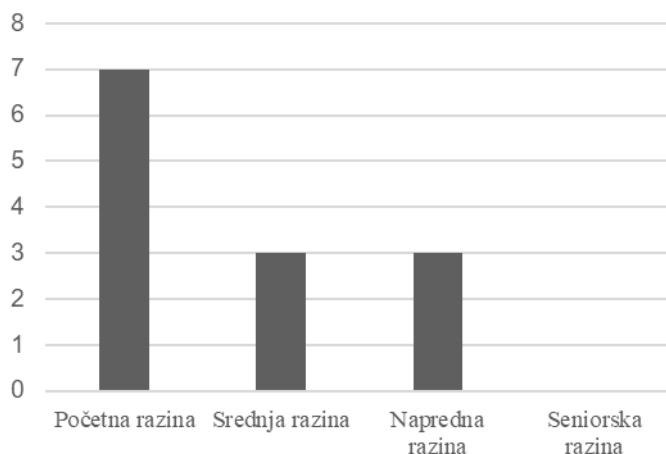
Prva dva istraživačka cilja rada realizirana su u drugom i trećem poglavlju rada gdje se analizira sektor društvene ekonomije i donosi pregled istraživanja u tom području. Razlike u sektoru društvene ekonomije u Hrvatskoj i u EU su značajne. Iako je Hrvatska donijela odgovarajuće strategije, planove i dokumente drugih vrsta u kontekstu jačeg razvoja sektora društvene ekonomije, još uvijek značajno zaostaje u odnosu na EU. Ipak, određeni napori i rezultati jesu postignuti, a daljnji razvoj ovog sektora očekuje se u budućnosti.

Kad govorimo o trećem istraživačkom cilju, nakon provedene ankete i posjeta organizacijama u sklopu projekta DIMCARE možemo zaključiti da je stanje digitalizacije sektora brige o ljudima takvo da su organizacije prepoznale koristi od uvođenja digitalizacije u svoje redovne aktivnosti, no još uvijek je sve to na niskim razinama. Neke od njih su uvele određene digitalne alate, a neke to tek planiraju. Konačno, slika 9 najbolje sintetizira stanje digitalne zrelosti sektora društvene ekonomije: većina organizacija je na početnoj razini, neke su na srednjoj, neke na naprednoj razini, a nijedna na seniorskoj razini. Kategorizacija neprofitnih organizacija

u navedene razine zrelosti napravljena je uzimanjem u obzir svih činitelja koji su ispitani u upitniku a razjašnjeni su u poglavlju 5.

Glavno ograničenje istraživanja jest uzorak od 13 organizacija. Za pretpostaviti je da će slični rezultati biti postignuti u većini županija u Hrvatskoj, odnosno da će rezultati biti u korelaciji s ekonomskom moći svake pojedine županije.

Slika 9. Kategorizacija neprofitnih organizacija prema razinama zrelosti

Izvor: autori

Kada govorimo o digitalizaciji sektora društvene ekonomije, velik je broj digitalnih rješenja koje organizacije mogu uključiti u svoj rad. U najvećoj mjeri, organizacije uključene u sektor korisnici su komunikacijskih alata (e-mail, instant poruke, društvene mreže i slično), iako postoje i primjeri korištenja digitalnih alata na razini potpornih (web stranice, Office alati, organizacija dokumenata, elektroničko učenje, evidencija članstva) i temeljnih poslovnih procesa (senzorske sobe, digitalni komunikatori i sl.).

ZAHVALA

Ovaj rad sufinanciran je sredstvima projekta „Digital Missions for Care Social Economy's Resilience – DIMCARE“ (hrv. „Misija društvene ekonomije za otpornost zajednice“), uz sufinanciranje iz Single Market Programa (SMP), kroz poziv *Social economy and local green deals supporting SMEs to become more resilient* (SMP-COSME-2021-RESILIENCE). Projekt je usmjeren na rješavanje potrebe za digitalizacijom u sektoru skrbi o ljudima unutar ekosustava društvene ekonomije.

LITERATURA

- Amin, A., Cameron, A., & Hudson, R. (2002). Placing the Social Economy. In *Placing the Social Economy*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203166123>
- Arredondo-Hidalgo, M. G., & Caldera-González, D. del C. (2022). Social Economy and its relationship with the Industry 4.0. A study in Guanajuato's SMEs. *Technium Social Sciences Journal*, 37, 241–249. <https://doi.org/10.47577/tssj.v37i1.7573>
- Berardi, L., & Valentinetti, D. (2022). Digitalization of Social Impact for Social Economy Organizations. *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*, 13(2), 116–122. <https://doi.org/10.29173/cjnser617>
- Cipurić, J. (2023). *Izazovi razvoja društvenog poduzetništva u Hrvatskoj*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Defourny, J., & Nyssens, M. (2006). Defining social enterprise. *Taylor and Francis Ltd* 6, 9780203946(July), 3–26. <https://doi.org/10.4324/9780203946909>
- Đurek, V., Begičević Redep, N., & Kadoić, N. (2019). Methodology for Developing Digital Maturity Model of Higher Education Institutions. *Journal of Computers*, 14(4), 247–256. <https://doi.org/10.17706/jcp.14.4.247-256>
- Đurek, V., Kadoić, N., & Begičević Redep, N. (2018). Assessing the Digital Maturity Level of Higher Education Institutions. *Proceedings of 41st Jubilee International Convention, MIPRO 2018*, 747–752.
- Đurek, V., & Sedda, C. (2020). Primjena metoda odlučivanja u lokalnoj samoupravi. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 8(1), 203–226. <https://doi.org/10.31784/zvr.8.1.20>
- European Economic and Social Committee. (2012). *The social economy in the European union*.
- Gagliardi, D., Psarra, F., Wintjes, R., Trendafil, K., Pineda Mendoza, J., k Haaland, Turkeli, S., Giotitsas, C., Pazaitis, A., & Niglia, F. (2020). *New technologies and digitisation: opportunities and chalanges for the social and social enterprises* (Issue November).
- Gidron, B., & Domaradzka, A. (2021). *The New Social and Impact Economy* (B. Gidron & A. Domaradzka, Eds.). Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-68295-8>
- Gigauri, I., & Djakeli, K. (2021). Remote working challenges for Georgian social enterprises in the context of the current pandemic. *HOLISTICA – Journal of Business and Public Administration*, 12(3), 39–53. <https://doi.org/10.2478/hjbpa-2021-0021>
- Heide, M. P. (2021). Glocal trends and employer ratings as a critical branding approach in the social economy. *SHS Web of Conferences*, 129, 02006. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202112902006>
- Hrvatski sabor. (2023). *Strategija Digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine*. Narodne Novine. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_01_2_17.html
- Ilcheva, M. (2019). *People centered technologies Fair and competitive digital economy Open , democratic and sustainable society*.
- Kažović, D. (2021). *Značaj participativnog upravljanja za razvoj i uspješnost društvenog poduzetništva*. Sveučilište u Rijeci.
- Kedmenec, I., Detelj, K., & Kadoic, N. (2019). The potential of ICT-enabled social innovation. 2019 42nd *International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO)*, 1396–1401. <https://doi.org/10.23919/MIPRO.2019.8756742>
- Kolinović, I. (2021). Digitalizacija poslovanja sektora socijalne i dječje skrbi u Crnoj Gori - socijalni karton. *Ljetopis Socijalnog Rada*, 28, 499–516.
- Mc Kinsey. (2012). *The Social Economy: Unlocking value and productivity through Social Technologies*. July.
- Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. (2021). *Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine*.

- Mioc, I. (2011). *Poduzetnički model budućnosti – SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO! MKTG&PR SFERA*. <https://ivanmioc.wordpress.com/2011/06/08/poduzetnicki-model-buducnosti-socijalno-poduzetnistvo/>
- Načinović Prskalo, L., Brkić Bakarić, M., & Brkljača, K. (2024). Pregled prednosti i nedostataka digitalizacije, digitalnih rješenja, tehnologija i aplikacija korištenih u vrijeme pandemije. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 12(1), 375–393. <https://doi.org/10.31784/zvr.12.1.23>
- Odbor za zapošljavanje i socijalna pitanja. (2022). *IZVJEŠĆE o akcijskom planu EU-a za socijalnu ekonomiju*.
- Roška, V., Buneta, A., & Papić, M. (2021). The effect of the COVID-19 pandemic on the Croatian economy. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 9(1), 59–78. <https://doi.org/10.31784/zvr.9.1.4>
- Spear, R., Aiken, M., Noya, A., & Clarence, E. (2013). *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Creation in the Republic of Serbia*. 96.
- Stukalo, N., & Simakhova, A. (2021). Global Trends in the Social Economy Development. *International Economic Policy*, 34(34), 7–22. <https://doi.org/10.33111/iep.eng.2021.34.01>
- Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya (Odbor entiteta trećeg sektora u Kataloniji). (2022). *Estudi Sobre L'estat de la Digitalitzacio al tercer sector (Izvešće o stanju digitalizacije u trećem sektoru)* (p. 54). Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.
- Terziev, V., Georgiev, M., Simeonov, S., & Ivanov, I. (2021). Knowledge in the context of strategic management of the military education system. In *SSRN Electronic Journal* (Issue December). <https://doi.org/10.2139/ssrn.3978962>
- Varaždinska županija. (2014). *Socijalni plan Varaždinske županije 2014 - 2020*. Varaždinska županija.
- Varaždinska županija. (2022). *Javni natječaj za financiranje programa i projekata za opće dobro koje provode udruge na području Varaždinske županije u 2022. godini*. Službene Web Stranice Varaždinske Županije. <https://www.varazdinska-zupanija.hr/natjecaji/javni-natjecaj-za-financiranje-programa-i-projekata-za-opce-dobro-koje-provode-udruge-na-podrucju-varazdinske-zupanije-u-2022-godini-202201101256.html>
- Vidović, D. (2012). *Socijalno Poduzetništvo U Hrvatskoj. Doktorska Disertacija*.
- Vojvodić, I., & Šimić Banović, R. (2019). Analiza Socijalnog Poduzetništva U Hrvatskoj S Komparativnim Osvrtom Na Regulatorni Okvir. *Pravni Vjesnik*, 35(2), 105–134. <https://doi.org/10.25234/pv/8023>
- Živković, S., & Petričević, T. (2019). *Priručnik o društvenom poduzetništvu za poduzetniške potporne institucije* (pp. 1–64). WYG Savjetovanje d.o.o.

Creative Commons Attribution –
NonCommercial 4.0 International License

Original scientific paper

<https://doi.org/10.31784/zvr.13.1.5>

Received: 16. 7. 2024.

Accepted: 19. 9. 2024.

DIGITALIZATION IN THE SOCIAL ECONOMY: THE CASE OF VARAŽDIN COUNTY

Nikola Kadoić

PhD, Assistant Professor, University of Zagreb Faculty of organization and informatics,
Pavlinska 2, 42000 Varaždin, Croatia; email: nkadoic@foi.hr

Ivan Malbašić

PhD, Associate Professor, University of Zagreb Faculty of organization and informatics,
Pavlinska 2, 42000 Varaždin, Croatia; email: ivan.malbasic@foi.hr

Marta Tobias

PhD, Senior expert for regional development and European affairs, Varaždin county,
Franjevački trg 7, 42000 Varaždin, Croatia; email: marta.tobias@vzz.hr

ABSTRACT

The digitalization of services provided by organizations in the social economy and human care sector is much more complex than in other sectors where services are delivered to stakeholders who are not significantly in direct physical contact with service providers. This paper analyzes the state of the social economy in Europe and Croatia and presents the results of research on digitalization in the social economy sector in Varaždin County. The research was conducted in 13 organizations within the social economy sector through a survey questionnaire and interviews, as part of the EU project called DIMCARE. The research was conducted during 2022 and 2023, and the results indicate a low level of digitalization in this sector for most of the analyzed organizations. Within the DIMCARE project, potential levels of digital maturity for organizations in the social economy sector were created, into which the organizations that participated in the research were categorized based on appropriate criteria. The majority of organizations were classified into the initial level of digital maturity (10 organizations), three were at the intermediate level, and three at the advanced level, while none were in the senior level of digital maturity.

Keywords: social economy, digitalization, human care, digital maturity

